

هشدار روی نقاط کور و باکسهای ویژه

منطبق با منبع رسمی

خلاصه و نکات مهم

آپدیت مرداد ۱۴۰۵

حقوق جزای اختصاصی ۳ (جرایم علیه تمامیت جسمانی اشخاص)

ناشر: میزان (دکتر میرمحمد صادقی)

دانشگاه پیام نور با کد درسی ۱۲۲۳۲۵۴ و سایر دانشگاهها

منبع اصلی دانشجویان:

مناسب برای رشته‌های //
حقوق و سایر رشته‌های مرتبط پیام نور

نویسنده جزوه //
تیم تالیف بژیک

نوع فایل //
خلاصه میکرو طبقه‌بندی شده

کیفیت //
تضمین ۱۰۰٪ مطالب

۴

ساعت مطالعه

۱۰۰٪

پوشش نکات

۳۵

صفحه مفید

چرا فصل چهارم در این خلاصه نیست؟

فصل چهارم کتاب، مطابق فهرست منابع و حذفیات رسمی دانشگاه پیام نور، **جزء سرفصل امتحانی نیست** و در آزمون از آن سؤالی طرح نمی‌شود؛ به همین دلیل در این خلاصه هم نیامده است. شماره فصل‌ها را عمده‌اً مطابق خود کتاب نگه داشته‌ایم تا هنگام مرور، تطبیق مطالب با متن اصلی برایتان راحت باشد. پس ترتیب فصل‌های این جزوه به این شکل است: **فصل اول، دوم، سوم و پنجم**.

فصل اول: عنصر مادی جرایم علیه تمامیت جسمانی اشخاص

- ✓ جرائم علیه تمامیت جسمانی (جنایت) در زمره جرائم خشونت‌آمیز قرار دارند که علیه جسم و جان، یعنی تنها دارایی واقعی انسان، ارتکاب می‌یابند و مجازات‌های سنگینی در پی دارند.
- ✓ اقسام جرائم علیه تمامیت جسمانی اشخاص به سه دسته تقسیم می‌شوند:
 - ✓ جنایت بر نفس: قتل.
 - ✓ جنایت بر عضو: ضرب، جرح، از کار افتادگی، قطع یا خارج کردن اعضای داخلی یا خارجی بدن.
 - ✓ جنایت بر منفعت: زوال یا نقصان منافع، مانند از کار افتادگی حس بویایی.

عناصر تشکیل‌دهنده جرائم علیه تمامیت جسمانی اشخاص

- ✓ عنصر قانونی: این جرائم در مواد مختلف قوانین جزایی پیش‌بینی شده‌اند.
- ✓ عنصر مادی: متشکل از ۳ جزء است که شامل رفتار مجرمانه، شرایط و اوضاع و احوال برای حصول نتیجه، و نتیجه حاصله می‌باشد.

رفتار مجرمانه جرائم علیه تمامیت جسمانی اشخاص، عبارت است از هر نوع رفتاری که منتج به نتیجه مورد نظر، یعنی حسب مورد مرگ یا جراحت و صدمه جسمانی یا زوال یا نقصان منافع می‌شود و از طریق فعل و ترک فعل؛ همچنین مباشرت و تسبیب قابل حصول است.

ارتکاب جرائم علیه تمامیت جسمانی اشخاص از طریق فعل و ترک فعل

- ✓ ارتکاب از طریق فعل: رفتار مجرمانه می‌تواند فعل اصابتی یا غیر اصابتی باشد.
 - ✓ فعل اصابتی: عمل جانی تأثیری ملموس و قابل رؤیت بر جسم قربانی دارد، که مستقیم (ضربه شمشیر به گردن) یا غیرمستقیم (منفجر کردن بمب کنار مجنی‌علیه) می‌باشد.
 - ✓ فعل غیر اصابتی: عمل جانی تأثیری ملموس بر جسم قربانی ندارد و نیاز به اصابت نیست، بلکه از طریق ترساندن باعث جنایت می‌شود، مانند کشیدن سلاح، رها کردن سگ یا ایجاد صدای مهیب که موجب سگته و فوت گردد.

دقت کنید: در فعل غیر اصابتی، اگر فردی عمداً و با آگاهی از بیماری قلبی، به دروغ خبر مرگ فرزند را بدهد و موجب فوت شود مستوجب قصاص یا دیه است. اما اگر با خالی کردن آهن در نیمه شب باعث سگته همسایه شود، به دلیل فقدان قصد، در شمول خطای محض یا شبه عمد (در صورت تقصیر) قرار می‌گیرد.

✓ **ارتکاب از طریق ترک فعل:** طبق ماده ۲۹۵ ق.م.ا، هرگاه کسی فعلی که بر عهده گرفته یا وظیفه خاص قانونی‌اش را ترک کند و سبب جنایت شود، در صورت داشتن توانایی، جنایت حسب مورد عمدی، شبه عمدی یا خطای محض به او مستند می‌شود.

✓ شرایط حصول مسؤولیت کیفری ترک فعل در جنایات عبارتند از:

✓ **وجود یک وظیفه قانونی برای انجام تکلیف:** منشأ این وظیفه می‌تواند قراردادی (مانند دایه) یا قانونی (الزام مادر به شیر دادن در صورت نیاز مبرم طفل طبق ماده ۱۱۷۶ قانون مدنی) باشد.

✓ **وجود توانایی تارک فعل در انجام تکلیف:** تارک فعل باید قادر به انجام کار باشد و اگر جان خودش در خطر است (مانند غریق نجات در برابر دو غریق)، مسؤولیت از او ساقط می‌شود.

✓ **وجود رابطه سببیت بین ترک فعل و جنایت:** جنایت باید دقیقاً معلول ترک فعل باشد؛ اگر پرستار دارو ندهد اما بیمار ساعتی بعد بر اثر سگته قلبی فوت کند، پرستار مسؤول فوت نیست.

✓ **وجود عنصر روانی (اعم از عمد و غیرعمد):** احراز قصد نتیجه ضروری است. علم به حصول نتیجه (مانند علم مادر به مرگ طفل گرسنه در صورت شیر ندادن) مفروض بوده و قتل عمدی محسوب می‌شود، ولو در مقام دفاع مدعی شود قصد کشتن نداشته است.

مسؤولیت مربی شنا در برابر مرگ شناگر: اگر شناگر نابالغ باشد، مربی به دلیل عدم مراقبت مسبب جنایت است. اگر بالغ و مسلط به شنا باشد، مسؤولیت با خود شناگر است؛ اما اگر شناگر بالغ فاقد مهارت بوده و به اعتماد مربی وارد استخر شود، مرگ او منتسب به مربی است.

قانون مجازات خودداری از کمک به مصدومین و رفع مخاطرات جانی مصوب ۱۳۵۴/۳/۵

✓ ماده واحده: هرکس شخص در معرض خطر جانی را مشاهده کند و بتواند با اقدام یا استمداد، بدون خطر برای خود، از فاجعه جلوگیری کند اما امتناع ورزد، به حبس جنحه‌ای تا ۱ سال یا جزای نقدی تا ۸۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال محکوم می‌شود.

✓ اگر مرتکب حرفه‌اش مرتبط باشد، به ۳ ماه تا ۲ سال حبس جنحه‌ای یا جزای نقدی ۲۰/۰۰۰/۰۰۰ تا ۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال محکوم می‌گردد.

✓ اشخاصی که برحسب وظیفه قانونی مکلف به کمک هستند، در صورت خودداری به حبس جنحه‌ای ۶ ماه تا ۳ سال محکوم خواهند شد.

تفاوت با ماده ۲۹۵ ق.م.ا (دام آموزشی): در ماده ۲۹۵ تارک فعل مسؤول نتیجه وارده (مثلاً قصاص) است؛ اما در این قانون خاص، مرتکب فقط مسؤول نقض وظیفه بوده و صرفاً به حبس محکوم می‌شود، حتی اگر ⚠ در وقوع وضعیت خطر نقشی نداشته باشد. وقوع مرگ شرط حصول این جرم نیست.

ارتکاب جرائم علیه تمامیت جسمانی اشخاص از طریق مباشرت و تسبیب

✓ **مباشرت (ماده ۴۹۴ ق.م.ا):** جنایت مستقیماً توسط خود مرتکب واقع شود (مانند تیراندازی، خفه کردن، ریختن سم در حلق یا چاقو زدن).

✓ **تسبیب (ماده ۵۰۶ ق.م.ا):** فراهم کردن غیرمستقیم سبب تلف، به طوری که در صورت فقدان آن، جنایت حاصل نمی‌شد (مانند کندن چاه، گذاشتن سنگ در مسیر، مسموم کردن غذا، یا ادای شهادت کذب که منجر به قصاص شود).

نکته مهم استناد نتیجه و تقصیر: اگر شخص در محل غیرمجاز گودالی بکند اما دیگری با علم، عمداً خود را درون آن بیندازد، حفرکننده ضامن نیست. همچنین اگر گودال در ملک شخصی و مجاز حفر شود و فردی ⚠ بی‌اجازه وارد شده و بیفتد، حفرکننده به دلیل فقدان تقصیر مسؤولیتی ندارد.

اجتماع سبب و مباشر (ماده ۵۲۶ ق.م.ا)

حالت اول: اگر جنایت مستند به یک عامل باشد، فقط همان عامل ضامن است.

توجه: این فایل رایگان نیست و منحصراً برای سایت "بژیک" با آدرس اینترنتی www.bzhik.ir تهیه و تنظیم شده است. تمام حقوق مادی و معنوی این محصول، متعلق به سایت "بژیک" می‌باشد؛ هر گونه کپی برداری و انتشار غیر قانونی آن توسط افراد سودجو، بدون اخطار قبلی، پیگرد قانونی در پی خواهد داشت؛ لذا بایستی مستقیماً از این سایت خریداری شود در غیر این صورت مسئولین راضی نمی‌باشند و حرام و حق الناس می‌باشد.

حالت دوم (اجتماع عرضی): اگر جنایت مستند به همه عوامل با تأثیر یکسان باشد، همگی به طور مساوی ضامن و شریک در جنایت هستند.

حالت سوم (اجتماع طولی): اگر تأثیر عوامل یکسان نباشد، هریک به میزان تأثیر رفتارشان در وقوع نتیجه مسؤولیت دارند.

حالت چهارم: اگر مباشر در جنایت بی‌اختیار، جاهل، صغیر غیرممیز یا مجنون باشد، فقط «سبب» ضامن است زیرا سبب اقوی از مباشر است. همچنین اگر خانمی برای فرار از تعرض، خود را از ماشین به بیرون پرت کند، سبب (راننده) ضامن است.

✓ در مواردی که عامل انسانی همراه چند عامل غیرانسانی موجب مرگ شوند، فقط عامل انسانی به میزان تأثیر خود ضامن است (مثلاً اگر انسانی یک سوم نقش را در کنار نیش مار و سگ درنده داشته باشد، مستلزم پرداخت

